

TOELICHTING OP DE BETALINGEN IN HET KADER VAN HET GEMEENSCHAPPELIJK LANDBOUWBELEID IN HET BOEKJAAR 2006

Deze toelichting is geschreven als toelichting bij de openbaarmaking van de subsidiegegevens die zijn uitbetaald in het EU-boekjaar 2006 (16 oktober 2005 – 15 oktober 2006).

1. Het Europees landbouwbeleid

Succesverhaal met schaduwzijden

Toen in 1957 de doelstellingen van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) werden geformuleerd lagen de verwoestingen en de voedselschaarste in en vlak na de Tweede Wereldoorlog nog vers in het geheugen. Het was toen vooral zaak om de productiviteit snel en duurzaam te verhogen teneinde de voedselvoorziening veilig te stellen en sociale onrust te voorkomen. Boeren moesten kunnen rekenen op een redelijke levensstandaard en consumenten op eerlijke prijzen. Voor een aantal landbouwproducten werden daarom zogenaamde marktordeningen ingesteld, dat zijn stelsels van gegarandeerde prijzen en invoerheffingen; later kwamen daar ook exportsubsidies bij. Dit beleid is succesvol geweest maar kende ook schaduwzijden.

De Europese Unie (EU) kon al snel in haar eigen voedselbehoefte voorzien. Er ontstonden echter ook grote overschotten die de EU alleen met behulp van forse exportsubsidies (om de kloof tussen de prijs op de interne markt en de wereldmarkt te overbruggen) kon afzetten op de wereldmarkt. Andere grote handelsblokken, zoals de Verenigde Staten, deden overigens precies hetzelfde. In de jaren tachtig ontstonden daarover serieuze handelsconflicten. Protest kwam ook van andere landen, waaronder ontwikkelingslanden. Uiteindelijk is in 1994 besloten om bindende handelsafspraken te maken in de World Trade Organisation (WTO) over interne steun, exportsubsidies en invoertarieven voor landbouwproducten.

Niet alleen internationaal maar ook binnen de EU ontstonden problemen met het landbouwbeleid. Naast de eerder genoemde overschotten leidde het beleid ook tot sterk stijgende kosten en onevenwichtige prijsverhoudingen. Verder had de nadruk op productiegroei allerlei ongewenste neveneffecten, zoals het mestprobleem, die de landbouw bovendien een negatief imago bezorgde. Het roer moest om, het landbouwbeleid was aan hervorming toe. Begin jaren negentig had de MacSharry-hervorming plaats, gevolgd door Agenda 2000 en de Midterm Review-hervormingen van 2003-2006.

Minder handelsverstoring, meer maatschappelijk verantwoord

De eerste hervormingen stonden vooral in het teken van de opgave om de productie beter op de marktvraag af te stemmen. Er kwamen productiebeperkende regelingen en in een aantal sectoren (graan, rundvlees en zuivel) werden de garantieprijzen verlaagd. Voor de lagere opbrengstprijzen die

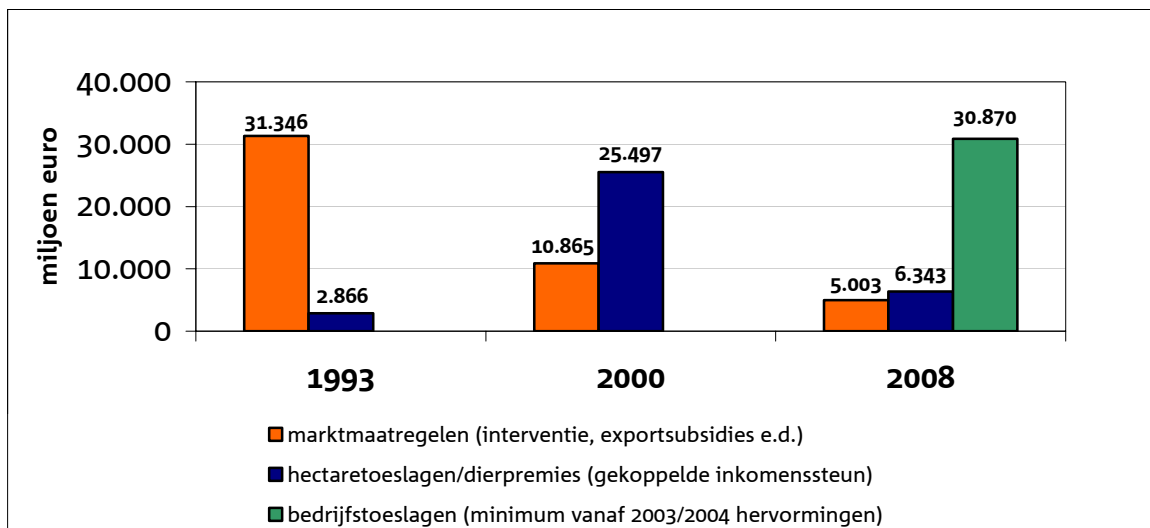
uit deze hervormingen volgden werden de boeren deels gecompenseerd met directe inkomenssteun.

Onder invloed van de WTO-onderhandelingen en de groeiende aandacht voor de maatschappelijke effecten van de landbouwproductie gingen de latere hervormingen in het begin van de 21^e eeuw nog een paar stappen verder in de richting van een meer maatschappelijk georiënteerd inkomensbeleid en een minder handelsversturend markt- en prijsbeleid. Zo werd de basis van de inkomenssteun gewijzigd. Was de inkomenssteun eerst nog gebonden aan productie, voortaan wordt inkomenssteun verleend in de vorm van een bedrijfstoelage ongeacht de vraag wat geteeld wordt. Om de steun te ontvangen moet wel aan eisen op het gebied van milieu, voedselkwaliteit en dierenwelzijn worden voldaan, de zogenaamde *cross-compliance*. Tegelijkertijd worden exportsubsidies en verwerkingssteun geleidelijk aan verlaagd met het oog op de verwachte uitfasering van exportsubsidies na 2013 in het kader van de onderhandelingen in de WTO.

De hervormingen zijn nog niet in alle sectoren helemaal doorgevoerd. Voor dit jaar staat de hervorming van de laatste sectoren, de groenten en fruitsector en de wijnsector, op de agenda. Wel hebben de hervormingen al geleid tot het einde van de 'boterbergen' en 'melkplassen'. Daarnaast hebben de hervormingen bijgedragen tot een sterke vermindering van de handelsversturende steun.

De volgende grafiek illustreert deze laatste ontwikkeling.

Grafiek 1 – Verdeling van de GLB uitgaven over verschillende vormen van steun

Steeds meer bedrijfstoeslagen (ontkoppelde inkomenssubsidies) en minder marktmaatregelen. De gehanteerde kleuren komen overeen met de oranje, blauwe en groene box (respectievelijk sterk, minder sterk en nauwelijks handelsversturende steun) van de WTO.

Meer aandacht voor het platteland

De toegenomen aandacht voor de maatschappelijke effecten van de landbouw heeft ook geleid tot de uitbreiding van het EU-landbouwbeleid met een 'tweede pijler'. Naast markt-, prijs- en inkomensbeleid ('eerste pijler') omvat het GLB sinds Agenda 2000 ook plattelandsbeleid. Het EU plattelandsbeleid richt zich op innovatie, 'verbreding' van landbouwactiviteiten, bevordering van natuurbehoud,

verbetering van het waterbeheer en ontwikkeling van voorzieningen voor de plattelandsgemeenschappen en van toerisme en recreatie. Om meer financiële middelen vrij te maken voor het plattelandsbeleid is tijdens de eerder genoemde Midterm Review-hervormingen afgesproken om vanaf 2005 een deel van de inkomensvoetlagen af te romen en over te hevelen naar het plattelandsfonds (de zogenaamde *verplichte modulatie*).

GLB voortdurend in beweging

De ontwikkeling van het GLB is hiermee uiteraard niet ten einde. Het GLB blijft in beweging. De markt- en prijssteun zal nog verder afnemen waardoor boeren als voedselproducenten marktgerichter moeten gaan produceren. Dit brengt grote uitdagingen met zich mee. Uiteraard bestaat er bezorgdheid over de concurrentiekracht van de Europese landbouw. Echter, in Nederland moet de tuinbouwsector, bijvoorbeeld, het nu al nagenoeg zonder inkomens- en prijssteun doen en toch is deze sector concurrerend.

Tegelijkertijd wordt in toenemende mate erkend dat boeren ook producenten van collectieve goederen zijn die niet eenvoudig via het marktmechanisme kunnen worden gerealiseerd, zoals het instandhouden van het cultuurlandschap en de vitaliteit van het platteland. Het idee dat bepaalde vormen van agrarisch ondernemerschap zouden moeten worden ondersteund omwille van de maatschappelijke rol van de landbouw heeft al geleid tot de invoering van de cross-compliance (de koppeling van de inkomenssteun aan maatschappelijke prestaties op het gebied van milieu, voedselkwaliteit en dierenwelzijn). In de komende jaren zal Nederland zich in Brussel inzetten om de inkomenssteun verder toe te spitsen op maatschappelijke waarden als voedselveiligheid en voedselzekerheid, landschapsbehoud en de zorg voor milieu en dierenwelzijn.

Budget in het juiste perspectief

De nadruk wordt vaak gelegd op de kosten van de Europese Unie en dan vooral op de omvang van de EU landbouwuitgaven. De GLB begroting beslaat zo'n 40% van het gehele EU budget en bedraagt jaarlijks ongeveer 50 miljard euro (waarvan 8 miljard euro voor plattelandsbeleid). Hierdoor ontstaat al gauw de indruk dat het Europees landbouwbeleid (te) duur is. Daar moeten wel een aantal kanttekeningen bij worden geplaatst.

Ten eerste is het EU Landbouwbeleid nog steeds het enige beleidsterrein dat werkelijk gemeenschappelijk is gefinancierd. Niet verwonderlijk dus dat een groot deel van het EU budget naar het GLB toegaat. Overigens is door de hervormingen het aandeel van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid op de totale EU begroting al aanzienlijk kleiner geworden. In 1990 bedroeg dat aandeel nog 80 procent, in 2013 daalt het waarschijnlijk verder tot 33 procent. De dalende lijn is ook te danken aan het feit dat in 2002 is besloten de GLB-uitgaven (in reële waarde) te bevriezen tot eind 2013. Tegelijkertijd stijgt het aantal boeren: van 6,3 miljoen in 2003 naar 15,5 miljoen na de toetreding van Roemenië en Bulgarije tot de EU sinds januari 2007.

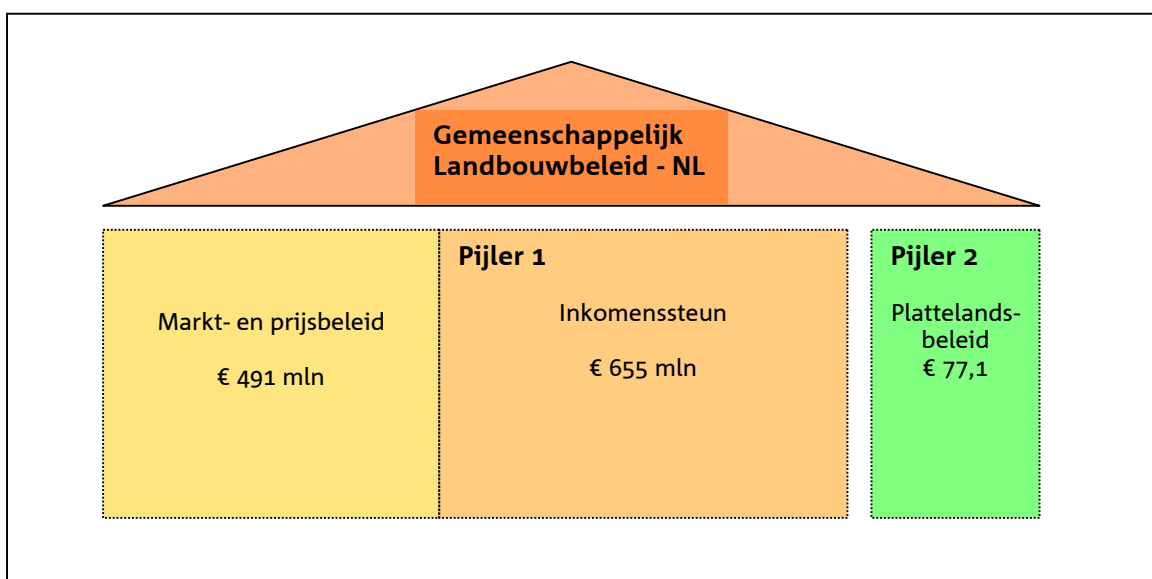
Ten tweede maakt het feit dat de landbouwuitgaven in de Europese Unie voornamelijk communautair worden gefinancierd een vergelijking met de overheidsuitgaven voor andere terreinen lastig. Afgezet tegen de totale Europese

openbare uitgaven (EU en nationale budgetten samen) bedroegen de GLB-uitgaven in 2003 nog geen 1% van het totaal. Ter vergelijking, het aandeel van de totale EU-overheidsuitgaven voor onderwijs en onderzoek bedroeg in hetzelfde jaar ongeveer 14%.

Ten slotte is het uitgavenpatroon van het GLB verschoven. Zo wordt er minder uitgegeven aan exportsubsidies en marktondersteuning en meer aan plattelandsontwikkeling en inkomenssteun.

De volgende figuur geeft de GLB-ontvangsten per pijler voor Nederland in 2006 weer. Nadere informatie over de ontvangsten per sector volgt verderop in de tekst.

Figuur 1 – GLB-ontvangsten Nederland per pijler (2006)

2. De cijfers per sector

In dit deel worden per pijler en per sector de meest opvallende ontwikkelingen in de Nederlandse GLB-ontvangsten kort aangeduid en besproken. Het is niet de bedoeling om hier een volledige analyse te geven van de ontwikkelingen in de verschillende sectoren. Wel is geprobeerd om een zo volledig mogelijk beeld te schetsen van de diverse regelingen per sector en de uitgaven die daarvoor zijn gedaan.

Eerste Pijler

In 2002 is afgesproken een plafond in te stellen voor de gemeenschappelijke landbouwuitgaven voor de gehele EU (inclusief de nieuwe lidstaten) tot 2013. Over de daadwerkelijke uitgaven en de ontwikkelingen binnen de verschillende categorieën steun per lidstaat is daarmee nog niets gezegd. Op basis van de EU-inzet om de nadruk te verleggen van markt- en prijssteun naar inkomenssteun en plattelandsbeleid zou men wel een afname van bijvoorbeeld exportsubsidies en een toename van inkomenssteun verwachten. Het uitgavenpatroon verschilt echter per lidstaat en per sector.

Voor Nederland zijn in de periode 2003-2006 de totale GLB-ontvangsten ongeveer 10% gedaald (zie tabel 1). Deze daling wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door lagere ontvangsten van de Nederlandse zuivelsector (-19%). De ontvangsten van akkerbouw en tuinbouw zijn gestegen (respectievelijk 14% en 54%) en die van de veehouderij gelijk gebleven.

De daling in de zuivel-ontvangsten en de stijging in de akkerbouw-ontvangsten ten opzichte van 2003 zijn voor een belangrijk deel het gevolg van tegengestelde ontwikkelingen in de uitgaven voor exportsubsidies. Terwijl in de zuivelsector de uitgaven voor exportsubsidies de laatste jaren sterk zijn teruggelopen, zijn de exportsubsidies in de akkerbouwsector juist gemiddeld toegenomen.

Tabel 1 - Vergelijking totale steun (totaal en per sector) 2003-2006

Totale steun (in miljoen euro)				
	2003	2004	2005	2006
Totaal	1.360,4	1.262,1	1.256,3	1.216,5
Zuivel	656,9	598,4	529,1	535,1
Akkerbouw	307,5	349,1	378,9	350,0
Veehouderij (geen zuivel)	189,3	190,7	209,9	187,8
Tuinbouw	47,1	58,2	74,6	72,4
Plattelandsontwikkeling	69,3	67,6	64,0	77,1
Overig	90,3	-2,0	-0,2	-5,9

Overig: o.a. afzetbevordering, voedselhulp, terugvorderingen, correcties

Voor alle sectoren markeert 2005 een keerpunt in de totale uitgaven. In navolgende overzichten is voor de verschillende sectoren een vergelijking gemaakt van de uitgaven in 2006 ten opzichte van 2005 per categorie steun, *marktmaatregelen* voor handel en verwerkers (w.o. exportsubsidies/restituties, interventie, verwerkingssteun) en *inkomenssteun* voor landbouwers (w.o. dierpremies, areaalsteun en melkpremie).

In de overzichten is alle inkomenssteun nog gekoppeld. In Nederland zijn de ontkoppeling van de inkomenssteun en de cross-compliance vanaf 1 januari 2006 ingevoerd. (In de zuivelsector vanaf 1 januari 2007). In de cijfers over het boekjaar 2006, dat loopt van 16 oktober 2005 t/m 15 oktober 2006, zijn de ontkoppelde subsidies aan de boeren nog niet te zien omdat deze pas eind 2006/begin 2007 zijn uitbetaald. De ontkoppelde steun zal in het overzicht over 2007 voor het eerst zichtbaar worden. De onderstaande overzichten geven daarmee het beeld van de situatie voordat de laatste GLB-hervorming van kracht werd.

Globaal gezien vertoont de inkomenssteun in 2006 over het algemeen een stijgende lijn ten opzichte van 2005 terwijl steun in de vorm van exportsubsidies e.d. terugloopt. In de zuivel is de directe inkomenssteun bijna verdubbeld als gevolg van de voltooiing van de hervormingen in deze sector. Uitzondering is de veehouderij (geen zuivel) waar de directe inkomenssteun is gedaald. Reden hiervoor is met name de verlaging van de verschillende dierpremies ten opzichte van 2005 in verband met de budgettaire plafonds in 2006. Ook in de akkerbouw is de inkomenssteun licht gedaald.

Tabel 2 - Uitgaven voor marktmaatregelen en directe inkomenssteun 2005-2006

	Marktmaatregelen		Directe inkomenssteun	
	2005	2006	2005	2006
Totaal	637.729.265,87	490.856.965,92	554.885.363,25	654.502.289,74
Zuivel	398.020.792,76	282.678.896,30	131.125.288,11	252.494.727,69
Akkerbouw	147.304.090,59	119.380.337,17	231.652.433,15	230.616.819,21
Veehouderij (geen zuivel)	17.846.180,04	16.379.472,44	192.097.028,04	171.379.216,94
Tuinbouw	74.558.202,48	72.418.260,01	10.613,95	11.525,90

Marktmaatregelen: w.o. exportrestituties, interventie, verwerkingssteun

Directe inkomenssteun: w.o. areaalsteun in akkerbouw, dierpremies

Zuivel

Binnen de marktmaatregelen is vooral de daling in 2006 in exportrestituties voor melk en zuivelproducten ten opzichte van 2005 opvallend. Als gevolg van de toegenomen vraag op de interne markt en de hoge wereldmarktprijzen zijn de exportsubsidies voor magere melkpoeder en boter in rap tempo gedaald. Voor melkpoeder is de restitutie inmiddels zelfs tot 0,00 euro gereduceerd. Naar verwachting zal de trend van dalende restituties zich de komende jaren voortzetten, mede met het oog op de verwachte afspraken over de uitfasering van exportrestituties in het kader van de onderhandelingen in de WTO. Net als in de meeste sectoren zijn in de cijfers voor de zuivel ook de uitgaven opgenomen voor de verwerkte landbouwproducten, de zogenaamde 'non-Annex I producten'. De restituties op deze producten nemen de laatste jaren over de

gehele linie af en deze trend heeft zich ook in 2006 voortgezet waarbij de uitgaven in de zuivelsector in het bijzonder sterk zijn gedaald.

Opvallend ook is het grote verschil in de bedragen voor de superheffing. In het productieseizoen 2005/2006 werd het melkquotum onderschreden en dus werd in 2006 geen superheffing opgelegd. Het voor 2006 opgenomen bedrag betreft achteraf verrekeningen van overschrijdingen van het melkquotum in eerdere seizoenen. Ten slotte zijn in 2006 de botervoorraden verkocht.

De inkomenssteun is inmiddels flink gestegen, bijna verdubbeld, als gevolg van de hervormingsafspraken. De gefaseerde invoering van de melkpremie heeft in het boekjaar 2006 geleid tot een uitbetaling van in totaal € 252 miljoen en zal zijn voltooiing bereiken in het boekjaar 2007. De premie bedraagt nu € 23,67 per ton melkquotum ; in het boekjaar 2007 zal de premie € 35,56 bedragen.

Tabel 3 – Uitgaven marktmaatregelen en directe inkomenssteun zuivel 2005-2006

	2005	2006
Marktmaatregelen	398.020.792,76	282.678.896,30
Restituties voor melk en zuivelproducten	287.827.056,64	198.901.279,75
Restituties voor non-Annex I producten (melk en boter)	25.341.666,33	14.289.671,35
Steun voor de afzet van melk en ondermelk	77.751.605,79	38.652.202,91
Interventie in de vorm van opslag van boter en room	-4.525.762,91	6.756.539,16
Interventie in de vorm van opslag van mageremelkpoeder	-150.609,23	--
Andere maatregelen voor botervet	36.528.804,44	24.302.300,02
Extra heffing van de melkproducenten ("superheffing")	-24.751.968,30	-223.096,89
Directe inkomenssteun	131.125.288,11	252.494.727,69
Melkpremie	90.019.668,77	173.677.281,35
Extra betalingen voor melkproducenten	40.481.237,59	78.372.364,99
Overige maatregelen melk en zuivelproducten	624.381,75	445.081,35
Totaal Marktmaatregelen + Directe inkomenssteun	529.146.080,87	535.173.623,99

Akkerbouw

In tabel 1 was zichtbaar dat de totale uitgaven voor de akkerbouw in de periode 2003 – 2005 een stijging lieten zien. In 2006 is er voor het eerst sprake van een daling. Uit onderstaande tabel blijkt dat vooral de uitgaven voor de marktmaatregelen beduidend minder zijn geworden. Opvallend is de daling in de uitvoerrestituties voor suiker. Onverwacht is dit niet: vergeleken met 2005 is de wereldmarkt voor suiker aanzienlijk verbeterd waardoor er een minder hoge exportrestitutie (om de kloof tussen de prijs op de interne markt en de wereldmarkt te overbruggen) nodig is.

Ook is er een lichte daling in de totale directe inkomenssteun zichtbaar. Opvallend zijn de dalingen in de areaalsteun en zaaizaad. De daling in de areaalsteun kan gedeeltelijk worden toegeschreven aan het feit dat elk jaar areaal uit productie wordt genomen doordat boeren met hun bedrijf stoppen. Daarnaast

wordt de steun veelvuldig niet aangevraagd, bijvoorbeeld omdat een boer aardappelen, groente- of fruitproducten op zijn areaal wil telen. Om voor areaalsteun in aanmerking te komen mogen deze producten niet op deze percelen worden geteeld. Dit zou oneerlijke concurrentie met de tuinbouwers die vrijwel geen directe inkomenssteun ontvangen (zie verderop in de tekst) betekenen. De daling in de uitgaven voor zaaizaad in 2006 is voornamelijk het gevolg van een wijziging in de productieplafonds. In 2005 werd nog een Europees maximum gehanteerd waarbij de lidstaten onderling verschillen in productievolumes konden vereffenen. In 2006 werd het productieplafond echter nationaal. Nederland heeft daardoor in 2006 minder kunnen produceren. Tegenover de daling in de areaalsteun en zaaizaad staat een stijging in de uitgaven voor de productiesteun van zetmeelaardappelen. Producenten van zetmeelaardappelen hebben gebruik gemaakt van de mogelijkheid om bij gunstige marktomstandigheden quotum te lenen van het jaar volgend op het productiejaar en hebben dus meer geproduceerd in 2006 dan in 2005.

Tabel 4 - Uitgaven marktmaatregelen en directe inkomenssteun akkerbouw 2005-2006

	2005	2006
Marktmaatregelen	147.304.090,59	119.380.337,17
Uitvoerrestituties voor granen	17.386.160,52	16.159.525,59
Uitvoerrestituties voor suiker en isoglucose	46.740.304,12	30.898.722,37
Interventie voor zetmeel	15.567.330,56	22.107.657,94
Restituties voor 'non-Annex I' producten (granen, rijst)	12.551.723,75	11.805.522,52
Restituties voor 'non-Annex I' producten (suiker)	24.008.039,52	19.067.422,99
Productierestitutie voor suiker gebruikt in de chemische industrie	20.138.097,51	12.048.289,73
Gedroogde voedergewassen en zaaddragende leguminosen	9.408.599,41	5.618.932,48
Steun voor vezelvlas en -hennep	1.503.835,20	1.674.263,55
Directe inkomenssteun	231.652.433,15	230.616.819,21
Areaalsteun voor producenten van granen, oliehoudende zaden, eiwithoudende gewassen en kuilgras	170.836.198,73	164.619.149,43
Premie voor eiwithoudende gewassen	151.721,13	121.635,71
Steun voor energiegewassen	6.236,10	11.402,71
Overgangsregeling gedroogde voedergewassen	--	6.012.349,53
Zaaizaad	12.697.804,28	10.102.689,18
Betalingen voor producenten van zetmeelaardappelen	47.960.472,91	49.749.592,65
Totaal Marktmaatregelen + Directe inkomenssteun	378.956.523,74	349.997.156,38

Veehouderij (geen zuivel)

Voor het eerst sinds 2003 gaan de totale uitgaven voor de veehouderij in 2006 omlaag en wordt het niveau van 2003 weer benaderd (zie tabel 1). Belangrijkste factor hier is de daling in de directe inkomenssteun. In vergelijking met vorig jaar daalde de directe inkomenssteun met zo'n 20 miljoen euro. Dit doordat voor een aantal premieregelingen de premiebedragen per dier verlaagd moesten worden. Vanaf 2006 kreeg Nederland namelijk voor het eerst te maken met de nationale budgettaire plafonds waaraan de betreffende regelingen zijn gebonden. Er vond ook een lichte daling in de uitgaven voor de marktmaatregelen plaats. Ten opzichte van 2005 zijn er minder exportrestituties uitbetaald. Vooral de restituties voor rundvlees zijn verlaagd. De hoge prijzen op de interne markt gaven immers minder aanleiding om export te stimuleren. Daarentegen zien we bij de restituties voor slachtpluimvee in 2006 een drastische stijging ten opzichte van 2005. De belangrijkste verklaring hiervoor is de vraaguitval als gevolg van de vogelpest eind 2005. Met het oog op de resulterende overschotten zijn de exportrestituties voor pluimveevlees begin 2006 (tijdelijk) verhoogd.

Tabel 5 – Uitgaven marktmaatregelen en directe inkomenssteun veehouderij 2005-2006

	2005	2006
Marktmaatregelen	17.846.180,04	16.379.472,44
Restituties voor rundvlees	2.192.935,25	1.427.163,97
Restituties voor levende runderen	4.610.814,41	4.301.891,94
Restituties voor varkensvlees	321.239,65	331.056,71
Interventiemaatregelen voor varkensvlees	65.096,54	--
Buitengewone maatregelen ter ondersteuning van de markt voor varkensvlees	-10.060,14	-346,41
Restituties voor eieren	2.406.561,64	2.099.485,44
Restituties voor non-Annex I producten (eieren)	3.936.744,70	2.380.623,10
Buitengewone ondersteuningsmaatregelen voor eieren	3.000.239,73	--
Restituties voor slachtpluimvee	1.322.608,26	5.839.597,69
Directe inkomenssteun	192.097.028,04	171.379.216,94
Ooipremie (incl. aanvullende betalingen)	14.421.514,26	14.297.542,74
Premie voor zoogkoeien	12.090.486,96	11.241.014,28
Slachtpremies – volwassen dieren	95.717.415,45	85.399.256,96
Slachtpremies – kalveren	38.223.949,28	39.944.146,14
Speciale premies in de rundvleessector (mannelijke runderen)	28.893.285,70	19.527.047,11
Extensiveringsbedrag	2.750.376,39	970.209,71
Totaal Marktmaatregelen + Directe inkomenssteun	209.943.208,08	187.758.689,38

Tuinbouw

De uitgaven voor de restituties (subsidies) bij uitvoer zijn voor Nederland relatief laag omdat de afzet van Nederlandse groenten en fruit vooral is geconcentreerd op de Europese landen. Een groot deel van de restitutiebedragen betreft de restitutie voor suiker die wordt toegevoegd aan verwerkte groenteproducten en fruitproducten, zoals jams. Ook de uitgaven voor interventie – het uit de markt halen van producten – zijn niet hoog. De totale uitgaven voor de marktmaatregelen zijn in 2006 met zo'n 30% afgenomen ten opzichte van 2005, waarbij vooral voor interventie minder is uitgegeven. In het kader van de hervormingen van de groente- en fruitsector zullen in de komende jaren de uitvoerrestituties worden afgeschaft en de interventie-uitgaven sterk worden verminderd. Gezien de al dalende lijn in Nederland zullen deze veranderingen weinig invloed hebben op de uitgaven voor de tuinbouw.

De steun in het kader van de marktordening voor groenten en fruit bestaat in Nederland eigenlijk vooral uit steun aan telersverenigingen. Telersverenigingen hebben tot doel de marktpositie voor de groente- en fruitsector te verbeteren. Zij verenigen de producenten van groenten en fruit. Met de steun die de telersverenigingen ontvangen worden activiteiten medegefinancierd om de kwaliteit van de producten te bevorderen, de milieuvriendelijke teelt te stimuleren en om de afzet van de producten te verbeteren. Telersverenigingen kunnen maximaal 4.1 procent van hun omzet aan Europese steun ontvangen. Een belangrijke voorwaarde hierbij is dat de telersverenigingen zelf eenzelfde bedrag bijdragen (50/50 - financiering). In Nederland wordt ca. 85 procent van de groente- en fruitproductie via telersverenigingen afgezet. Binnen de EU is dit de hoogste score. De afgelopen jaren is de beschikbare steun voor deze telersverenigingen almaar toegenomen hetgeen de stijgende lijn in de totale steun voor tuinbouw verklaart (zie tabel 1). In 2006 is er voor het eerst een lichte daling in de steun voor telersverenigingen als gevolg van de lagere omzetten in dat jaar.

Tabel 6 - Uitgaven marktmaatregelen en directe inkomenssteun tuinbouw 2005-2006

	2005	2006
Marktmaatregelen	74.558.202,48	72.418.260,01
Uitvoerrestituties groenten en fruit	679.680,31	582.477,52
Compensatie voor het uit de markt nemen en aankopen van producten	629.987,08	218.510,52
Actiefondsen voor Telersverenigingen	73.248.535,09	71.617.271,97
Directe inkomenssteun	10.613,95	11.525,90
Areaalbetalingen voor noten	10.613,95	11.525,90
Totaal Marktmaatregelen + Directe inkomenssteun	74.568.816,43	72.429.785,91

Tweede Pijler

De uitgaven voor de plattelandsontwikkeling zijn de afgelopen jaren redelijk stabiel gebleven. In 2006 is er voor het eerste een sterke stijging (zie tabel 1). Er is vooral meer steun uitgekeerd ten behoeve van investeringen op landbouwbedrijven. De toename in de investeringssteun komt voornamelijk op

conto van uitbetalingen onder de subsidieregeling Jonge Agrariërs. Deze regeling is in 2005 opengesteld om vooral jonge agrariërs te ondersteunen bij het verder ontwikkelen van hun bedrijf. In het boekjaar 2006 is voor zo'n 4,4 miljoen euro van de regeling gebruik is gemaakt.

Tabel 7 - Uitgaven plattelandontwikkeling 2005-2006

	2005	2006
Investeringen op landbouwbedrijven	102.637,42	7.376.691,52
Opleiding	1.875.603,72	2.727.505,73
Probleemgebieden	693.064,89	765.769,76
Milieumaatregelen in de landbouw	12.174.332,41	16.829.623,78
Verbetering van de verwerking en de afzet van landbouwproducten	6.623,20	218.554,48
Bosbouw	1.144.412,09	1.338.088,63
Bevordering van de aanpassing en de ontwikkeling van plattlandsgebieden	48.154.518,09	47.854.165,29
Overige plattelandontwikkelingsmaatregelen in het kader van het EOGFL, afdeling Garantie	-177.857,13	--
Totaal	63.973.334,69	77.110.399,19